

Litteratur

BENGT-OLOF LANDIN: Ecological studies on dung-beetles (Col. Scarabaeidae). 228 sid. Opusc. Entom. Suppl. XIX. Lund 1961.

I en på intresseväckande synpunkter rik avhandling har författaren (för vinnande av doktorsgrad) framlagt resultaten av sina mångåriga undersökningar över dygnbaggarnas (trib. *Aphodiini* och *Aegialiini*) biologi och allmänna levnadsvanor. Fältarbetet har till väsentlig del utförts på Fårön, som varit särskilt lämpad för detta slag av studier. I skilda kapitel redogör författaren för morfologiska särdrag av ekologisk betydelse hos de ifrågasvarande skalbaggar, för dessas beroende av omgivningen, deras orienteringsförmåga och aktivitet under olika förhållanden, deras näring, parning, äggläggning, larvutveckling, övervintring m.m.

Genom mångsidiga iakttagelser och talrika experiment såväl i fältet som på arbetsrummet har författaren kommit till åtskilliga allmängiltiga resultat beträffande den i biologiskt och ekologiskt avseende högst intressanta skalbaggsgruppen. Han avlivar den gamla föreställningen om att olika arter aphodier är specialiserade på skilda typer av spillning (en art på hästspillning, en annan på kospillning, en tredje på fårspillning o.s.v.) och att deras fördelning i fältet skulle bero på spillningens art. Det avgörande härvidlag är i stället andra faktorer, främst sådana av klimatisk och mikroklimatisk art och bland dem särskilt temperaturförhållandena. En art, vars resistens mot höga temperaturer är utpräglad, finner man inom så gott som alla slag av biotoper, medan en stundom förekommande känslighet mot värme och uttorkning tvingar andra arter att leva uteslutande i skog.

Ett särskilt avsnitt ägnas konkurrensen inom det begränsade område som en spillningshöj utgör. Författaren påvisar, att en tidigare ofta omfattad teori att närbesläktade arter ej kan leva sida vid sida inom en begränsad »nisch» inte äger relevans beträffande de undersökta skalbaggar. I de fall konkurrens förekommer, är det en sådan mellan individerna, ej arterna.

Experimentellt har författaren kunnat fastställa, att aphodierna för näringsupptagning och äggläggning uppsöker spillning av passande beskaffenhet med hjälp av luktsinnesorgan på antennklubbor och maxillarpalper. Skalbaggaras flygaktivitet är störst under varma och lagom fuktiga kvällar eller nätter.

Med hänsyn till sin förekomst i fältet indelas dygnbaggarna i tre kategorier: eurytopa (på alla slags lokaler förekommande), oligotopa (föredragande, men ej uteslutande hänvisade till visst slag av biotop) och stenotopa arter (som är bundna till visst slag av biotop). Av de 55 svenska arter som redovisas är sannolikt 17 eurytopa, 17 oligotopa och 11 stenotopa; om de återstående 10 arterna vet man (mest på grund av deras stora sällsynthet) ingenting med bestämdhet.

Dygnbaggarnas utvecklingstid överstiger, såvitt känt är, aldrig ett år, vilket förefaller helt naturligt med tanke på det föga stabila näringssubstratet; hos vissa arter (t.ex. *Aphodius fimetarius* L.) kan i södra Sverige årligen två generationer förekomma.

Avhandlingen innehåller talrika figurer, diagram och tabeller. Den inledes av ett med ämnet nära sammanhängande motto på fornsyriska, som visar att intresset för den behandlade skalbaggsgruppen är uråldrigt. Omslagets fram- och baksida prydes av ett par av konstnären Gunnar Brusewitz utförda illustrationer, som likaledes har klar anknytning till dygnbaggarna och deras levnadssätt.

Thure Palm

H. J. HANNEMANN: Die Wickler (s.str.) (Tortricidae). Die Tierwelt Deutschlands. 48. Teil. XI+233 sid., 466 textfig., 22 planscher. Gustav Fischer Verlag. Jena 1960. Pris häft. 38,80 DM.

Entomol. Ts. Arg. 82. H. 3-4, 1961

I det bekanta verket *Die Tierwelt Deutschlands* har äntligen turen att behandlas kommit till småfjärilarna. Början göres med ovan nämnda del, som omfattar vecklarefjärilarna, Phaloniidae undantagna. För såväl grupper som arter innehåller den bestämmningstabeller, vilka för släktenas vidkommande kompletteras med teckningar av palper och vingribbor, och på de 22 planscherorna avbildas alla arterna efter fotografier. Även vad som är känt om larverna omnämnes. Däri har en oriktighet observerats: Det som säges om larven till *Pammene obscurana* och om den artens utbredning till Skandinavien bör i stället stå under *P. clanculana*. Att med hjälp av dessa tabeller och bilder komma fram till en säker artbestämning torde i många fall vara svårt, särskilt som artbeskrivningarna äro korta. Därför är det värdefullt att utseendet på de hanliga genitalierna hos alla arterna bekantgöres genom utmärkta teckningar. Efter dessa är det också möjligt att ta reda på hur arterna uppfattas i Mellaneuropa och så komma fram till en enhetlig tydning av dem och de svenska arterna.

I det 1950 tryckta *Tortricid-häftet* av Svensk Insektafauna påtalades bristerna i den då brukliga släktindelningen. Redan innan dess hade Obratzsov börjat och han har sedan fortsatt att nedlägga ett drygt och förtjänstfullt arbete på att bringa bättre reda däri. Sina resultat har han publicerat efter hand i artiklar, utströdda i olika årgångar av flera tidskrifter. Tack vare Hannemanns här anmälda arbete har nu allt blivit samlat i avkortad form på ett enda ställe. Så har en helt ny gruppindelning skapats med en mängd nya släkten. Som exempel kan nämnas att våra svenska arter inom underfamiljen *Tortricinae* uppdelats på 23 släkten i stället för 12. Genom sådan uppdelning i många små släkten undgås givetvis att arter, som icke äro närmare befryndade, hamna i samma släkte, men måste icke denna delning drives väl långt? Bara inom den nämnda underfamiljen finnes hos Hannemann icke mindre än 28 släkten, som ha en enda art. Grunden för uppdelningen utgöres av skiljaktigheter i genitalierna medan tydliga yttre olikheter ofta saknas.

Man kan också fråga sig om de företagna ändringarna i arternas namn äro nödvändiga. Över 50 av de även i Sverige förekommande arterna ha fått nya namn, och i ett par släkten ha arter bytt namn på ett sätt, som måste åstadkomma förvirring. På detta kan följande exempel anföras. Inom släktet *Acleris* har vår *logiana* Schiff. döpts om till *schalleriana* L., medan vår *schalleriana* F. fått namnet *latifasciana* Hw. och vår *niveana* F. blivit *logiana* Cl.! De flesta ändringarna ha kommit till på grund av det märkliga sätt, varpå Obratzsov tillämpar de internationella nomenklaturreglerna och som följes av Hannemann. För den, som ej sett den motivering Obratzsov givit för ändringarna, kunna de förefalla högst egendomliga då de komma till synes i Hannemanns arbete. Arten nr 31 t.ex. presenteras på följande sätt: »*Clepsis* (Sic.) *spectrana* TREITSCHKE, 1830, Schmett. Eur., 8, p. 77 (*Tortrix*). Syn.: *Costana* FABRICIUS, 1787, Mant. Ins., 2, p. 227 (*Pyralis*); *gnomana* HÜBNER, [1796—1799], Samml. Eur. Schmett. Tortr., t.21, f.131 (*Tortr.*); *betulana* DONOVAN, 1806, Nat. Hist. Brit. Ins., 11, p. 26, t.369, f.2 (*Phalaena Tortrix*).» Av de anförda fyra namn, som givits arten av olika auktorer, har alltså det allra yngsta bestämts att gälla! Liksom i detta citat tager Hannemann för de andra arterna så många synonymmer med, att det blir möjligt lista ut vilka av våra arter, som avses med de nya namnen.

Det här anförda torde visa, att även de svenska lepidopterologerna ha all anledning uppmärksamma detta nya arbete.

Per Benander.

Meddelande

„Im VEB Gustav Fischer Verlag Jena erscheint soeben eine internationale Zeitschrift unter dem Titel

„PEDOBIOLOGIA“

Die Aufgabe der Zeitschrift soll darin bestehen, einen allumfassenden Überblick über Ergebnisse, Probleme und Aufgaben der Pedobiologie zu vermitteln und den Erfahrungsaustausch auf praktischem wie theoretischem Gebiete anzuregen und zu fördern. Das Programm der Zeitschrift wird pedozoologischen Beiträgen den Vorzug geben. Es werden jedoch auch Beiträge aus den benachbarten Arbeitsgebieten aufgenommen, weil die Forschungsergebnisse erst in ihrem objektiven Zusammenhang intensiv ausgewertet werden können. Die Zeitschrift wird zunächst in zwangloser Folge (möglichst bald aber regelmässig) erscheinen. Es sind 4. Hefte pro Jahr vorgesehen.“

Red.

Entomol. Ts. Arg. 82. H. 3—4, 1961